

УДК 330.332.2

Сабліна Н.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансівХарківського національного економічного університету
імені Семе́на Кузне́ця

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена розробці методичного підходу до управління фінансовим потенціалом підприємства. Проведений аналіз наукових підходів вчених-економістів щодо сутності інвестиційного потенціалу підприємства. Визначено чинники, що впливають на його формування. Запропоновано структурно-функціональну модель управління інвестиційним потенціалом підприємства.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, управління, підприємство, методичний підхід, програма управління інвестиційним потенціалом підприємства.

Сабліна Н.В. МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К УПРАВЛЕНИЮ ИНВЕСТИЦИОННЫМ ПОТЕНЦИАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена разработке методического подхода к управлению финансовым потенциалом предприятия. Проведен анализ научных подходов ученых-экономистов сущности инвестиционного потенциала предприятия. Определены факторы, влияющие на его формирование. Предложена структурно-функциональная модель управления инвестиционным потенциалом предприятия.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал, управление, предприятие, методический подход, программа управления инвестиционным потенциалом предприятия.

Sablina N.V. METHODOLOGICAL APPROACH TO THE MANAGEMENT OF INVESTMENT POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

The article is devoted to the development of the methodological approach to the management of financial potential of the enterprise. The analysis of scientific approaches of scientists-economists of the nature of the investment potential of a company. The factors influencing its formation. The proposed structural-functional model of management of investment potential of the enterprise.

Keywords: investment potential, management, enterprise, methodical approach, the program management of the investment potential of the enterprise.

Постановка проблеми. Сучасний стан економічного розвитку України характеризується нестабільністю, непередбачуваністю умов діяльності суб'єктів господарювання, низькими темпами розвитку, жорсткою конкуренцією, низьким рівнем рентабельності, недостатнім рівнем фінансових ресурсів тощо. Оскільки, за даними Державної служби статистики України діяльність підприємств є збитковою (на 31.12.2015 р збиток складає 87114,8 млн.грн) [1], використання прибутку як джерела розширення діяльності підприємств України є неможливим. Тому питання залучення інвестиційних ресурсів є актуальним для більшості суб'єктів підприємницької діяльності України. Одним із важливих завдань, що стоїть перед потенційним інвестором, є вибір об'єкта інвестування, який забезпечить найвищу ефективність інвестицій. Активізація процесів інвестування лежить у площині оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Тому одним з питань, які постають в цьому аспекті, є розробка методичного підходу до управління фінансовим потенціалом підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань сучасного стану інвестиційного потенціалу підприємств приділяли увагу іноземні і вітчизняні науковці. Так, теоретичні аспекти сутності поняття «інвестиційний потенціал підприємства» наведені у працях таких учених як, О. В. Ареф'євої, С. Н. Бобильова, О. П. Ворсовського, В. М. Гриньової, Н. С. Краснокутської, Т. І. Лепейко, Л. Д. Ревуцького, С. Ю. Шевченка тощо. Методики оцінки інвестиційного потенціалу розглянуто в роботах: В. М. Гриньової, Є. В. Лапіна, З. Д. Калініченко, А. С. Щербакової, О. М. Сегедія та інших.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке

полягає в розробці методичного підходу до управління фінансовим потенціалом підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішне функціонування суб'єктів господарювання є неможливим без впровадження інвестиційної діяльності. Підприємству необхідне постійне оновлення та відтворення основних засобів з метою підвищення економічних показників діяльності, зміцнення конкурентних позицій та подальшого розвитку. Інвестиційна діяльність дає можливість залучати необхідні ресурси для досягнення стратегічної мети власної діяльності.

Підходи до сутності інвестиційного потенціалу підприємства є різними, оскільки науковці розглядають дану категорію з різних позицій.

Так, М.М. Туріянська підходить до визначення фінансового потенціалу підприємства з позиції ресурсного підходу і стверджує, що інвестиційний потенціал підприємства – це сукупність накопичених у результаті господарської діяльності власних ресурсів, які можуть бути використані для інвестицій без порушення поточної роботи [2]. І.Ю. Бережна стверджує, що фінансовий потенціал підприємства – це відповідним чином організована динамічна, взаємопов'язана сукупність інвестиційних власне підприємства та інвестиційних ресурсів, залучених ззовні, що перебувають у його розпорядженні та можуть бути за певних умов задіяні в інвестиційній діяльності задля досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства у майбутньому, враховуючи при цьому стан і характеристики макроекономічного середовища, в якому безпосередньо функціонує підприємство [3]. Прихильниками ресурсного підходу є, також, С. Лосева та В. Зубкова, які розглядають фінансовий потенціал підприємства як сукупність фінансових та інвестиційних ресурсів, що дозволя-

ють йому здійснювати інвестиційну діяльність, яка спрямована на забезпечення ефективної та стабільної господарської діяльності підприємства [4].

Можливості підприємства по вкладанню коштів у виробництво для забезпечення умов нормального процесу відтворення, отриманню очікуваного доходу відображаються у визначенні фінансового потенціалу другої групи науковців. Так, К. П. Покатаєва визначає фінансовий потенціал підприємства як сукупність наявних економічних ресурсів, яка перебуває у системній єдності, а також зумовлених ними за сучасного рівня розвитку, можливостей щодо мобілізації внутрішніх та зовнішніх інвестиційних коштів для реалізації стратегічних та тактичних цілей підприємства через механізм інвестування [5]. Г. М. Кадирова стверджує, що фінансовий потенціал – це та частина наявного у суб'єкта майна (у грошовій та іншій формах), яка може бути направлена на інвестиційні цілі без шкоди для задоволення поточних потреб в довгостроковій перспективі [6]. В. М. Гриньова, В. О. Каюда та Т. І. Лепейко розглядають фінансовий потенціал як можливість вкладення капіталу з метою наступного його збільшення або інвестиційні можливості щодо ведення, підтримки чи збереження чого-небудь [7].

Тобто, інвестиційний потенціал підприємства розглядається сучасними науковцями як сукупність економічних ресурсів, що можуть бути мобілізовані суб'єктом господарювання та як можливості підприємства використовувати ці ресурси для досягнення стратегічної мети.

Наявність різноманітних підходів щодо трактування інвестиційного потенціалу підприємства дозволяє зробити висновок про доцільність розгляду фінансового потенціалу підприємства з позиції двох процесів його функціонування: формування і використання, класифікаційні ознаки яких надано на рис. 1.

На формування інвестиційного потенціалу підприємства впливають різноманітні чинники, які доцільно згрупувати на три групи.

Першу групу формують чинники, на які керівництво підприємства має можливість впливати, а саме, виробнича, збутова, фінансово-економічна, кадрова, інвестиційна політика підприємства, наявність та рівень використання інформаційних ресурсів, наявність та рівень наукової бази та ін.

До другої групи слід віднести чинники, на які підприємство не має можливості впливати. До них відносяться: політична ситуація в країні, рівень економічного розвитку, законодавча база, податкова політика держави, рівень інфляції та ін.

Третю групу факторів формують чинники, що здійснюють вплив на інвестиційний потенціал підприємства на рівні галузі. До таких чинників слід віднести: державну політику підтримки та розвитку галузей економіки, економічний стан галузі, фінансове становище та міцність позиції на ринку конкурентів, розташування постачальників та споживачів тощо.

Врахування зазначених факторів сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень в контексті інвестиційного потенціалу підприєм-

ства та надасть можливість розробити заходи мінімізації негативних наслідків впливу не корегованих факторів.

Формування ефективного механізму управління інвестиційним потенціалом будь-якого суб'єкта господарювання вимагає наявності визначеної системи принципів, до яких відносимо: неможливість директивного формування інвестиційного потенціалу за наявності високої мінливості екзогенних та ендогенних факторів впливу на підприємницьку діяльність; системний характер інвестиційного потенціалу, як взаємозв'язок між усіма чинниками, що його формують; наближеність основних показників інвестиційного потенціалу до характеру об'єкта інвестування в цілому, тобто неможливості незалежного формування та реалізації інвестиційного потенціалу і характеру результатів діяльності даного об'єкта; оперативність реагування на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на стан інвестиційного потенціалу; динамічність характеристик елементів системи інвестиційного потенціалу, що пов'язана з перманентним рухом підприємства у площині життєвого циклу; єдність цілей та критеріїв ефективності функціонування інвестиційного потенціалу в цілому та окремих його елементів; гнучкість інвестиційного потенціалу до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі діяльності підприємства; альтернативність елементів інвестиційного потенціалу, причому сам ступінь взаємозамінності буде перебувати у значній кореляції від зовнішньоекономічної ситуації [8].

З метою забезпечення ефективного управління підприємством розроблено методичний підхід управління інвестиційним потенціалом підприємства, який дозволить значно підвищити ефективність даного управління на підприємстві та стане основою сталого подальшого розвитку підприємства в майбутньому.

Запропонований методичний підхід складається з декількох етапів, кожен з яких відзначається своєю

Рис. 1. Класифікація інвестиційного потенціалу підприємства

інформативністю, а в комплексі визначає технологію управління інвестиційним потенціалом підприємств.

Зазначений підхід пропонується реалізувати за допомогою програмного продукту Computer Associates – BPwin за стандартом IDEF0, який автоматизує задачі, пов'язані з моделями управління та розвитку, забезпечити семантичну точність, що необхідна для гарантування правильності та несуперечливості результатів. Діаграми IDEF0 зображують бізнес-процес у вигляді набору елементів-робіт, які взаємодіють між собою, обмінюючись між собою інформаційними та матеріальними потоками за допомогою людських та виробничих ресурсів, що споживаються кожною роботою [9].

Отже, стандарті IDEF0 дозволяє подати алгоритм аналізу у вигляді діаграми, розробка якої починається зі створення контекстної діаграми (рис. 2).

Згідно з рис. 2, суб'єкт (функціональна модель управління інвестиційним потенціалом підприємства) дозволяє за наявності управління (мети) перетворити вхід (початкову інформацію про стан підпри-

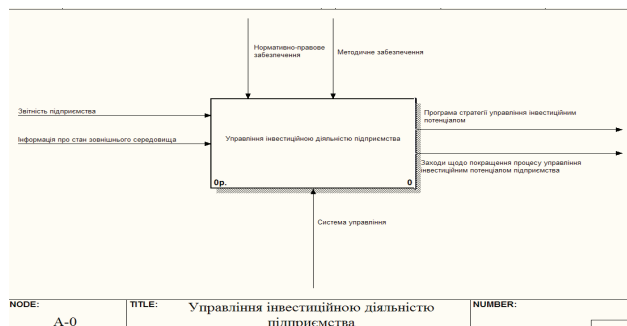

Рис. 2. Контекстна діаграма «Управління інвестиційною діяльністю підприємства»

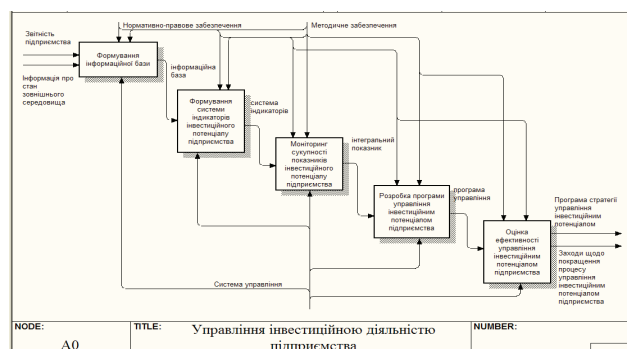

Рис. 3. Етапи управління інвестиційним потенціалом підприємства

Рис. 4. Декомпозиція блоку «Формування системи індикаторів інвестиційного потенціалу підприємства»

ємства і зовнішнього середовища) у вихід (програму стратегії управління інвестиційним потенціалом підприємства та заходи щодо покращення процесу управління інвестиційним потенціалом підприємства) за допомогою механізму або виконавця (системи управління підприємством).

Наступним етапом є декомпозиція основного блоку, тобто виділення основних етапів (рис. 3). Реалізація даного процесу складається з побудови послідовних етапів, а саме, формування інформаційної бази; формування системи індикаторів інвестиційного потенціалу підприємства; моніторинг сукупності показників інвестиційного потенціалу підприємства; розробка програми управління інвестиційним потенціалом підприємства та оцінка ефективності стратегічного управління інвестиційним потенціалом підприємства.

На першому етапі процесу управління інвестиційним потенціалом підприємства систематизується фінансова звітність підприємства, інформація по підприємствах галузі, а також індикатори макросередовища за звітний та попередні роки.

Формування інформації є дуже важливим етапом, оскільки саме на ньому формується необхідна база, що в подальшому буде використовуватися для формування системи індикаторів інвестиційного потенціалу підприємства.

На наступному етапі необхідно сформувати систему адекватних показників (рис. 4). Система індикаторів макrorівня повинна складатися з показників виробничого (коефіцієнт оновлення основних фондів, фондівдавача, коефіцієнт приросту основних фондів), майнового (частка основних засобів в активах, частка оборотних виробничих фондів в оборотних коштах, частка оборотних виробничих фондів в активах, рентабельність власного капіталу підприєм-

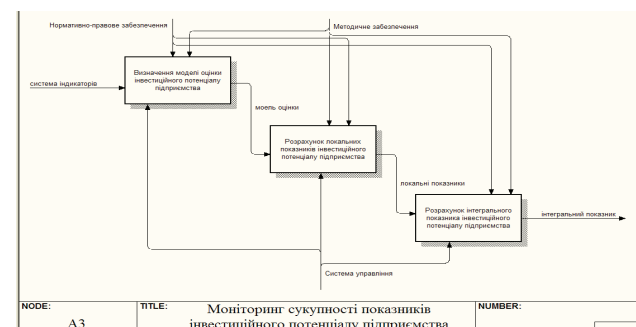

Рис. 5. Декомпозиція блоку «Моніторинг сукупності показників інвестиційного потенціалу підприємства»

Рис. 6. Декомпозиція блоку «Розробка програми управління інвестиційним потенціалом підприємства»

ства), фінансового (коефіцієнти ліквідності, автономії, забезпеченості власними оборотними коштами) та кадрового потенціалу (рівень кваліфікації персоналу, продуктивність праці, коефіцієнт текучості кадрів, рентабельність персоналу). Система індикаторів макросередовища повинна включати показники, що характеризують діяльність підприємств галузі та загальні показники розвитку економіки України. Галузі.

Від якості сформованої системи індикаторів якість отриманих результатів. Тому система показників повинна давати комплексну характеристику інвестиційного потенціалу підприємства; повинна відображати найбільш істотні ознаки різних аспектів інвестиційного потенціалу; витрати на збір і обробку інформації повинні бути мінімальними.

Моніторинг є найважливішим атрибутом організації процесів управління. Він пов'язаний із вирішенням питань аналізу певної проблеми і розвитку відповідного процесу (рис. 5).

Основною метою моніторингу сукупності показників фінансового потенціалу підприємства є своєчасне виявлення відхилень фактичних результатів фінансової діяльності підприємства від передбачених; викриття причин, що викликали це відхилення, і розробка пропозицій по відповідному коригуванню параметрів окремих напрямів фінансово-господарської діяльності, з метою їх нормалізації та підвищення ефективності.

На першому етапі практичної реалізації моніторингу сукупності показників інвестиційного потенціалу підприємства визначають модель оцінки інвестиційного потенціалу підприємства. Розрахунок локальних показників інвестиційного потенціалу підприємства проводиться на основі кількісної оцінки, яка дає точний і конкретний результат. Формування інтегрального показника інвестиційного потенціалу підприємства здійснюється за допомогою комплексного методу, заснованого на отриманні середньозваженої оцінки узагальненого показника шляхом послідовної оцінки вхідних показників і визначення їхньої значущості в його структурі.

Розробка програми управління інвестиційним потенціалом підприємства (рис. 6) являє собою процес, що складається з трьох послідовних етапів, а саме, розробка стратегії управління інвестиційним потенціалом підприємства, визначення чинників впливу на рівень інвестиційного потенціалу підприємства та забезпечення реалізації розробленої стратегічної програми.

Стратегія управління інвестиційним потенціалом підприємства являє собою систему довгострокових цілей інвестиційної діяльності підприємства, що забезпечують формування достатнього обсягу інвестиційних ресурсів, мінімізацію інвестиційного ризику а та передбачений загальний розвиток підприємства.

Результатом другого етапу є інформація про інвестиційний клімат держави, інвестиційної привабливості в регіонах і галузях економіки, у яких підприємство здійснює свою діяльність, а також інформація про рівень розвитку підприємства в аспекті визначення основних чинників, що впливають на інвестиційний потенціал підприємства, прискорюючи або гальмуючи інвестиційні процеси на підприємстві.

Забезпечення реалізації розробленої програми містить у собі вибір механізмів реалізації розробле-

ної програми управління інвестиційним потенціалом підприємства.

В цілому процес управління інвестиційним потенціалом підприємства повинен бути орієнтований на підтримку конкурентної переваги, запобігання банкрутства підприємства, забезпечення постійного розвитку; раннього виявлення кризових тенденцій як у рамках національної економіки і її галузей, так і усередині підприємства.

Таким чином, запропонований методичний підхід до управління інвестиційним потенціалом підприємства дозволяє формалізувати процес управління інвестиційним потенціалом, забезпечуючи при цьому підвищення якості прийняття управлінських рішень в процесі інвестиційної діяльності підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки. Ефективне управління інвестиційним потенціалом підприємства сприяє оптимальному використанню інвестиційних ресурсів та формує здатність досягти тактичних і стратегічних цілей. За результатами наукового дослідження визначено, що інвестиційний потенціал підприємства розглядається як сукупність економічних ресурсів, що можуть бути мобілізовані суб'єктом господарювання та як можливість підприємства використовувати ці ресурси для досягнення стратегічної мети. Дослідження чинників впливу дозволяють розробити і впроваджувати заходи щодо мінімізації негативних наслідків впливу та досягнення цілей функціонування підприємства. Суттєвою перевагою запропонованого методичного підходу до управління інвестиційним потенціалом підприємства є детальна ілюстрація дій в процесі досягнення необхідного рівня інвестиційної діяльності на основі реалізації послідовних етапів з орієнтиром на стратегічний розвиток підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Туріянська М. М. Інвестиційні джерела: Монографія / М. М. Туріянська. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2004. – 317 с.
3. Бережна І. Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу / І. Ю. Бережна // Держава і регіони. Серія Економіка та підприємництво. – 2012. – №6. – С. 253-258.
4. Лосева С. Финансово-инвестиционный потенциал предприятия и управление инвестиционным процессом / С. Лосева, В. Зубкова // Економіст. – 2000. – № 11. – С. 52-54.
5. Покатаєва К.П. Теоретичні основи визначення категорій «інвестиційний потенціал» та «інвестиційна привабливість» / К. П. Покатаєва // Коммунальное хозяйство городов : науч.-технич. сб. – К. : Техника. – 2007. – Вып. 75. – С. 262-268 (серия «Экономические науки»).
6. Кадырова Инвестиционный потенциал: некоторые актуальные проблемы исследования / Г. Кадырова // Страховое дело. – 2008. – №11. – С. 4-10.
7. Гриньова В. М. Інвестування / В. М. Гриньова, В. О. Каюда, Т. І. Лепейко. – К. : Знання, 2008. – 358 с.
8. Бормотова М. В. Принципи та фактори формування і використання інвестиційного потенціалу підприємства / М. В. Бормотова, Б. А. Москаленко, Є. В. Сухоребрий // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – №45. – С. 59-63.
9. Латишева І.Л. Організація управління структурою капіталу / І.Л. Латишева // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2007. – № 579. – С. 486-491.